

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1945 kl. 11 fm.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion angående statens medverkan till ökat skydd åt den mänskliga faktorn i produktionslivet.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 211, av herr *Boman* har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, dels att en allsidig utredning företages huruvida och på vad sätt statsmakterna böra ge sin medverkan till ett ökat skydd åt den mänskliga faktorn i produktionslivet gentemot här ovan antydda yttringar av rationaliseringen, dels även att riksdagen förelägges de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från institutet för folkhälsan samt dessutom berett landsorganisationen och arbetsgivareföreningen tillfälle att inkomma med yttranden. Andra kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket en likalydande motion hänvisats, har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från medicinalstyrelsen och socialstyrelsen samt dessutom berett industriförbundet och tjänstemännens centralorganisation tillfälle att inkomma med yttranden. Av dessa yttranden har utskottet jämväl tagit del.

Institutet för folkhälsan yttrar sig endast om rationaliseringens inverkan på folkhälsan. Institutet anser det vara av synnerligen stor betydelse att denna inverkan utforskas och framhåller, att denna forskning tillhör institutets arbetsuppgifter. Institutet framhåller vidare, att denna fråga sammanhänger med frågan om organisationen av statsunderstödd arbetsfysiologisk forskning, varom förslag väckts i motion II:186 vid årets riksdag och att frågorna böra utredas samtidigt.

Medicinalstyrelsen framhåller likaledes, att dessa båda frågor böra utredas samtidigt.

Socialstyrelsen har den mening, att tidsstudiernas inverkan på folkhälsan lämpligen bör utredas av institutet för folkhälsan men att särskild utredning icke kan anses påkallad. Beträffande den del av motionen, som berör förhållandet mellan parterna på arbetsmarknaden, anser styrelsen, att frågan närmast är att betrakta som en arbetarskyddsfråga men att det skulle stöta på stora svårigheter att i arbetarskyddslagen inarbeta detaljerade bestämmelser, som ta sikte på tidsstudierna. Över huvud taget anser styrelsen det tvivelaktigt, om en laglig reglering är en framkomlig väg. Frågan bör snarare lösas genom förhandlingar mellan organisationerna på arbetsmarknaden. Styrelsen kan därför icke tillstyrka utred-

ning. Vad slutligen beträffar frågan om medverkan från samhällets sida för garantier att frukterna av rationaliseringen skola komma även arbetarparten till godo anser styrelsen, att denna fråga är oupplösligen förbunden med frågan om lönenivån inom industrien över huvud och därför måste sättas in i ett vidare sammanhang.

Arbetsgivarföreningen och industriförbundet ha avgivit gemensamt yttrande. I yttrandet bestrides, att bedrivna tidsstudier medfört några allvarliga olägenheter, men hävdas, att de medfört många gagneliga verkningar för båda parter på arbetsmarknaden. Rationaliseringen påstås icke ha skadligt påverkat hälsotillståndet hos arbetarna. Arbetstidsstudierna ha ej heller föranlett allvarligare motsättningar på arbetsmarknaden. Tvärtom önska arbetarna ofta att tidsstudier måtte göras. Klart är emellertid, att det måste sörjas för en ordentlig utbildning av tidsstudiemän. Sådan utbildning bör kunna anordnas av arbetsmarknadens parter gemensamt. De båda organisationer, som avgivit yttrandet, ha övervägt att inbjuda landsorganisationen att deltaga i denna utbildning. En sådan anordning måste vara att föredra framför offentlig auktorisation av tidsstudiemän, vilken skulle medföra, att dessa finge en oerhört stark ställning gentemot arbetarna. Beträffande fördelningen av de vinster rationaliseringen kan medföra hävdas, att detta är en ren lönefråga, som det ankommer på arbetsmarknadens organisationer att lösa. Motionen avstyrkes därför i sin helhet.

Landsorganisationen anser däremot, att tidsstudierna ofta skapa irritation. Det innebure enligt LO:s mening icke en ovidkommande inblandning i företagarernas frihet om kompetensvillkor i lag uppställdes för tidsstudiemän, varför motionen i denna del tillstyrkes. Även om det är en överdrift att påstå, att tidsstudier i allmänhet skulle menligt inverka på hälsan, anser sig LO dock böra tillstyrka utredning även på denna punkt. Däremot avstyrkes att särskild utredning verkställas om fördelningen av rationaliseringens frukter.

Tjänstemännens centralorganisation har intet att invända mot utredning av lämplig och väl avvägd utbildning av tidsstudiemän men anser tveksamt om en utredning av arbetsstudiernas inverkan på den mänskliga arbetskraften kan medföra resultat, som kunna omsättas i praktiken, och avstyrker utredning av produktionsresultatets fördelning.

Till utskottet har vidare inkommit en skrift från föreningen Sveriges arbetsstudiechefer, vilken skrift emellertid i allt väsentligt endast är en polemik mot i motionen gjorda påståenden.

Med anledning av i arbetsgivarföreningens och industriförbundets yttrande lämnad upplysning, att dessa organisationer överväga en framställning till landsorganisationen om samarbete för utbildning av tidsstudiemän, har utskottet inhämtat, att sådan inbjudan numera avlåtits och att landsorganisationen i svar därå förklarar sig villig att diskutera därmed sammanhängande frågor.

Vad frågan om arbetstidsstudiernas inverkan på arbetarnas hälsa beträffar finner utskottet i likhet med motionären, att det skulle vara av stort värde att få denna

fråga utredd. Såsom i institutets för folkhälsan yttrande angives tillhör sådan forskning institutets arbetsuppgifter och bör därför lämpligen utföras vid institutet. Utskottet anser sig därför sakna anledning att tillstyrka särskild utredning på denna punkt.

Visserligen kan det hävdas, att frågan om utbildning av tidsstudiemän i första hand berör parterna på arbetsmarknaden, men med hänsyn till den irritation, som ofta gör sig märkbar vid tidsstudiers utförande, synes det dock utskottet, som om denna fråga även är av mera allmänt samhällsintresse. Samhället övervakar i regel utbildningen och undervisningen på andra områden, och just i fråga om tidsstudiemän är det av större vikt än vid utbildning i allmänhet, att samhällsintresset icke eftersättes. I sakens nuvarande läge torde det dessutom vara synnerligen ovisst, om de planerade överläggningarna mellan arbetsmarknadens parter kunna leda till positivt resultat inom rimlig tid. Enligt utskottets mening föreligga därför starka skäl för att motionens yrkande i denna del av riksdagen bifalles och att utredning av lämpligaste formen för utbildning och eventuell auktorisation av tidsstudiemän kommer till stånd.

Även om tidsstudiemän erhålla utbildning vid statligt kontrollerade utbildningsanstalter och auktorisation i någon form, är det av vikt, att tidsstudierna i praktiken bedrivs på ett sådant sätt, att både arbetarnas och arbetsgivarnas intressen tillgodoses. Uppmärksamhet bör därför ägnas åt problemet hur arbetarna i större omfattning än för närvarande kunna beredas tillfälle att medverka vid tidsstudiernas utformning i praktiken. Även denna del av problemet bör därför utredas.

Vad slutligen frågan om fördelningen av det genom rationalisering framkomna ökade produktionsresultatet angår, anser utskottet att denna är en detalj i det stora problemet om industriell demokrati och bör utredas i ett större sammanhang, som utskottet nu icke kan upptaga till behandling.

Till utskottet har därjämte hänvisats ärende angående andra kammarens den 4 maj fattade beslut, varigenom kammaren bifallit en med förevarande motion likalydande motion, II:47.

Utskottet får hemställa,

att första kammaren måtte, med biträdande av andra kammarens omförmälda beslut, för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående utbildning och eventuell auktorisation av arbetsstudiemän samt möjligheten att säkra arbetarnas medinflytande vid arbetsstudiernas bedrivande.

Stockholm den 23 maj 1945.

På utskottets vägnar:
HERMAN ERICSSON.

4 *Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 15.*

Närvarande: herrar *Ericsson, Carlström, Persson, Lodenius, Nilsson, Sundelin*
och *Jonsson.*
